

Karensavdraget leder till sjuknärvaro

– En kortrapport om vikten av att avskaffa karensavdraget

Bakgrund

"Hur har du det på jobbet?" När Vision ställde frågan till våra medlemmar blev gensvaret enormt. Nästan 19 000 personer tog sig tid att besvara vår senaste arbetsmiljöenkät. Denna kortrapport visar på vikten av att karensavdraget avskaffas och bygger i huvudsak på resultat från Visions arbetsmiljöundersökning 2025 (VAMU25).

Totalt svarade 18 944 personer på undersökningen, vilket ger en svarsfrekvens på 27 procent. Undersökningen genomfördes som en webbaserad enkät mellan mars och april 2025. Urvalet i undersökningen var slumpmässigt och motsvarar medlemmarnas fördelning av kön, ålder, sektor, region och yrkesgrupper.

Uppgifterna om arbetsrelaterade besvär och sjukfrånvaro till följd av besvären är hämtade från SCB:s statistikdatabas samt rapporten *Arbetsmiljöstatistik Rapport 2025:03, Arbetsorsakade besvär 2024*.

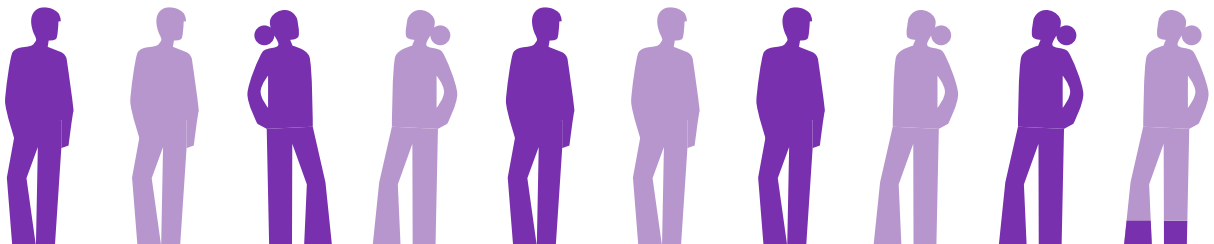
Sjukdom drabbar oss alla

Alla blir vi sjuka ibland. Ofta kan det handla om en smärre och kortvarig åkomma som en övergående förkylning eller värk, men ibland drabbas vi av allvarigare hälsobesvär med längre återhämtning. Vissa sjukdomar tenderar att återkomma upprepade gånger medan andra lyckligtvis inte är lika frekventa. Oavsett orsak till sjukdom behöver regelverket säkerställa att det är hälsotillståndet – inte ekonomin – som avgör om en person kan stanna hemma från arbetet.

Varannan arbetade trots sjukdom upprepade gånger under en ettårsperiod

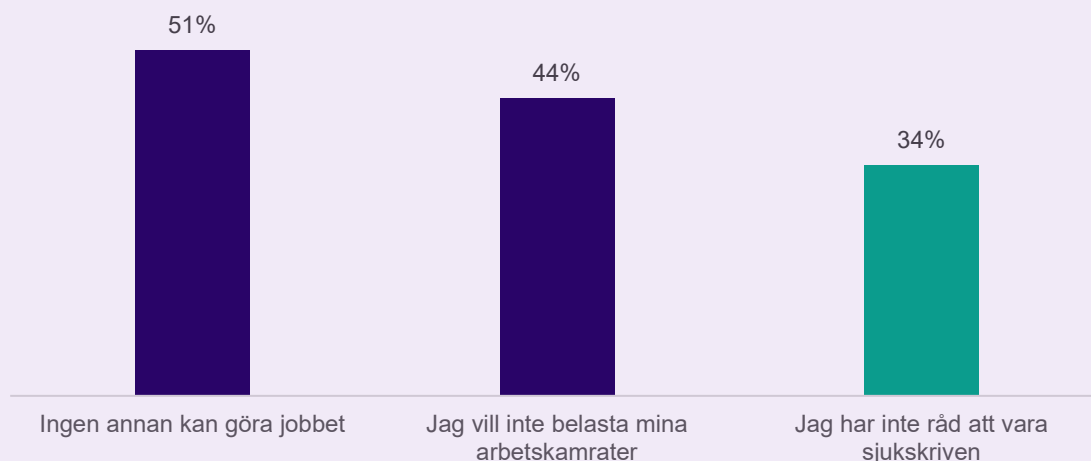
Sjuknärvaro är vanligt bland tjänstepersoner som arbetar i välfärden.

52 procent av medlemmarna angav att de under de senaste 12 månaderna upprepade gånger arbetat trots att de med tanke på hälsotillståndet egentligen borde ha låtit bli.

Varför arbetar vi trots sjukdom?

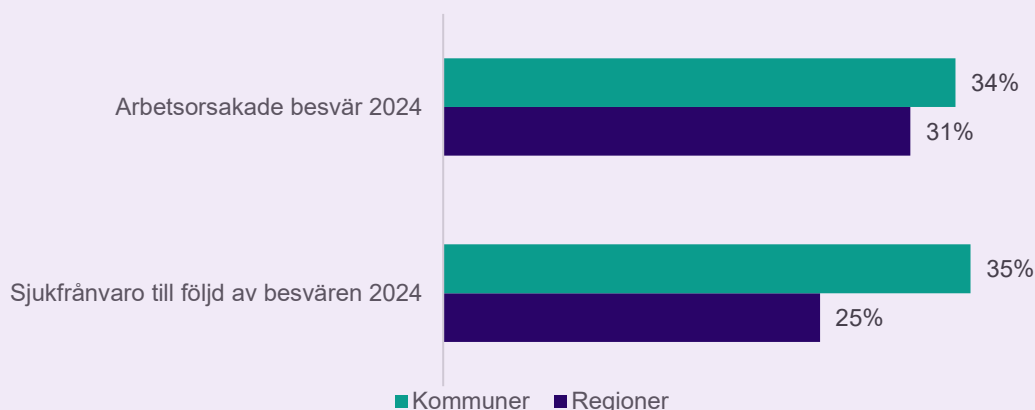
De som uppgav att man arbetat trots sjukdom fick ange skälen till att man ändå jobbat. De tre vanligaste anledningar till att man arbetat trots sjukdom går att utläsa i stapeldiagrammet. (Totalt tio svarsalternativ var möjliga och de svarande kunde markera flera alternativ). Huvudanledningarna går att dela upp i två kategorier, arbetsmiljöaspekter och ekonomiska skäl.

Var tredje medarbetare inom välfärden får hälsobesvär på grund av jobbet. I en tredjedel av fallen leder besvären till sjukfrånvaro

Relationen mellan hälsa och arbete är komplex. Förenklat kan man säga att för en anställd kan arbetet ofta utgöra en friskfaktor om goda förutsättningar råder på jobbet. *Finns allvarigare brister i arbetsmiljön däremot kan arbetet utgöra en riskfaktor.* Arbetsorsakade besvär är vanligare inom kommun- och regionsektorn än övriga sektorer.

Arbetsmiljöverkets och SCB:s rapport *Arbetsorsakade besvär 2024* visar att de dominerande orsakerna till besvären inom välfärden är arbetsbelastningen och krav som inte går ihop med uppdrag och resurser.

Den enskilda medarbetaren kompenserar ekonomiskt och hälsomässigt för organisatoriska brister på arbetsplatsen

Arbetsmiljöreglerna fastställer att ohälsosam arbetsbelastning och stress i huvudsak är en organisatorisk fråga som arbetsgivaren behöver ta ansvar för och åtgärda. Att organisera arbetsplatser på så sätt att medarbetarna känner sig tvungna att arbeta trots sjukdom, för att ingen annan kan göra jobbet eller för att man inte vill belasta redan stressade arbetskamrater, är inte förenligt med Arbetsmiljöverkets föreskrifter om organisatorisk och social arbetsmiljö.

Nedan ser ni citat ur frisvaren i *Visions arbetsmiljöundersökning 2025* som vittnar om att många av välfärdens arbetsplatser är för slimmade.

**"Arbetsbelastningen
blir värre om man är
hemma och sjuk"**

**"När jag är hemma
gör ingen mitt jobb och
blir bara mer jobb när jag
skulle komma tillbaka,
som leder till
mer stress"**

**"Kommer för
mycket efter om
jag inte jobbar när
jag är sjuk"**

**"Arbete samlas
på hög"**

**"Jag har ingen
ersättare"**

**"Får massor att
göra när jag blir frisk
eftersom uppgifterna
ligger och väntar
på mig"**

1 av 3 har inte råd att vara sjuka

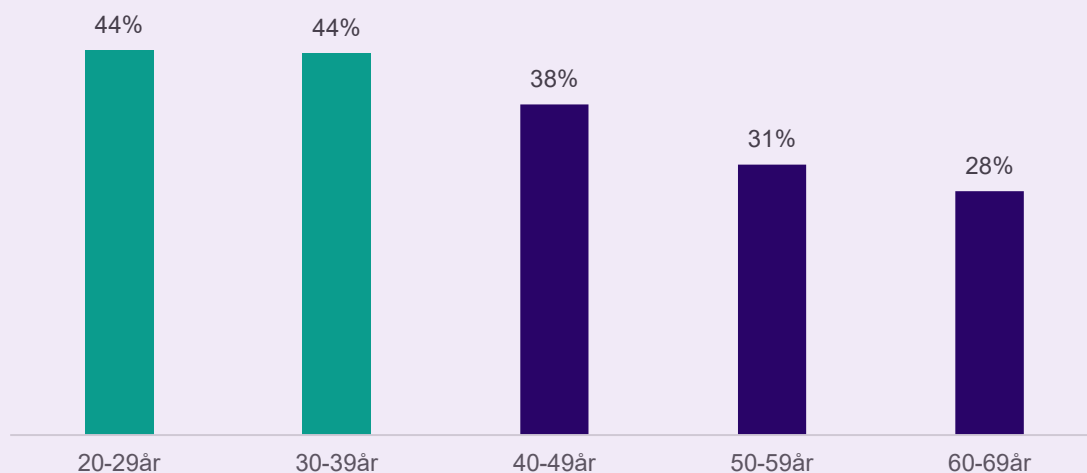
En av tre medlemmar som arbetat trots sjukdom uppger att orsaken är att de inte har råd att vara sjukskrivna.

Skillnaderna är små mellan sektorer men vissa yrkesgrupper anger i än högre utsträckning att man inte har råd. Några av dessa är: *tandsköterskor* (61%), *receptionister/kundtjänstmedarbetare* (55%), *medicinska sekreterare/vårdadministratörer* (54%), *biblioteksassistenter* (48%) samt *behandlingsassistenter/socialpedagoger* (46%).

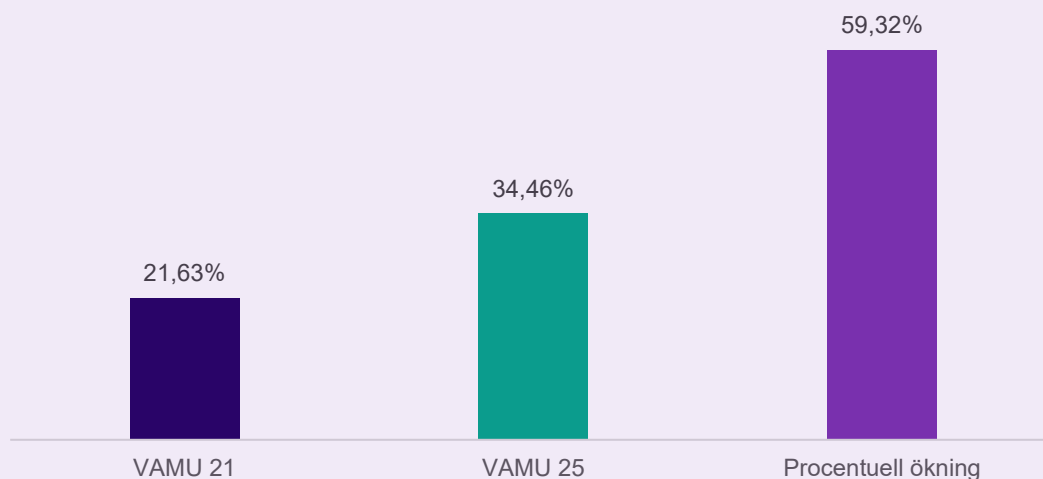
Unga har i högre utsträckning inte råd att sjukskriva sig

Från tidigare undersökningar gjorda av Vision vet vi att unga ofta upplever större arbetsmiljöutmaningar än sina äldre kollegor. I denna undersökning ser vi att välfärdens yngre medarbetare i högre utsträckning anger ekonomiska skäl till sjuknärvaro. Nästan hälften (44 %) av medlemmarna *under 40 år* uppgav att man arbetat trots att man varit sjuk för att man inte har råd under de senaste 12 månaderna.

Andelen som inte har råd att vara sjuka har ökat med nästan 60 % på fyra år

Visions tidigare arbetsmiljöundersökning VAMU 2021 genomfördes under perioden mars till april 2021 och totalt svarade 9959 personer på enkäten. 2021 svarade ungefär var femte medlem (21,63%) att man hade arbetat trots sjukdom för att man inte hade råd. När man jämför denna siffra med förbundets senaste undersökning (VAMU 25) *ser man en nästan 60 procentig ökning på enbart fyra år!* Det är värt att notera att under mätperioden för 2021 års undersökning så hade vi en *temporär slopning av karensavdraget*.

Karensavdraget bidrar till ökad sjuknärvaro

Denna kortrapport visar hur ekonomiska skäl är en av huvudanledningarna till att hälften av Visions medlemmar under de senaste 12 månaderna upprepade gånger arbetat trots att de med tanke på hälsotillståndet egentligen borde ha låtit bli. Yrkesgrupper av olika slag och yngre medarbetare har i än större utsträckning inte råd för den återhämtning som hälsan oftast kräver. *"Stanna hemma om du är sjuk och har tydliga symtom på luftvägsinfektion, magsjuka eller feber. Undvik nära kontakt med andra"* lyder ett av råden från vår expertmyndighet i folkhälsa. För att få ett mänskligare arbetsliv behöver eventuella hinder som möjliggör efterlevnaden av Folkhälsomyndighetens råd avskaffas. Många av Visions medlemmar vittnar i sina frisvar om att ett av hindren för att fullt ut kunna följa dessa råd är karensavdraget.

"Har inte råd att förlora så mycket pengar"

"Onödigt med karensdagen"

"Det är ingen annan som gör mitt jobb om jag blir sjuk. Avdrag på lön och när man är tillbaka ligger jobbet på hög"

"Det är väldigt dyrt att vara sjukskriven"

Vision vill

- ▶ Att karensavdraget avskaffas i sin helhet
- ▶ **Det är inte rimligt att karensen i försäkringen ska vara så hög för den som blir sjuk.** Många av välfärdens tjänstepersoner arbetar trots sjukdom, för att de helt enkelt inte har råd att vara sjuka. Denna verklighet är inte värdigt för ett välfärdsland som Sverige.
- ▶ **Karensavdraget ökar sjuknärvaron vilket ger smittspridning och kan öka risken för fler, men även längre sjukskrivningar.** Att förhindra smitta och att säkerställa att den sjuke har ett effektivt tillfrisknande är av stor vikt för både individen och hela arbetsplatsen. Sjuknärvaro gör att fler riskerar bli sjuka genom smitta eller att hälsan försämras ytterligare för den sjuknärvarande och leder till onödiga samhällskostnader.
- ▶ **Ett avskaffande av karensavdraget bidrar på sikt till en mer hållbar arbetsmiljö.** **Kraftiga** förbättringar i många av välfärdens arbetsplatser behövs. Det är inte rimligt att var tredje medarbetare inom välfärden får arbetsrelaterade besvär och att många av besvärerna i sin tur leder till sjukfrånvaro. Arbetsgivare med arbetsmiljöbrister måste arbeta mer målmedvetet för friskare arbetsplatser. Idag kompenserar många enskilda medarbetare både ekonomiskt och hälsomässigt för organisatoriska arbetsmiljöbrister på arbetsplatsen.